
UNIVERSITI SAINS MALAYSIA

Peperiksaan Semester Pertama
Sidang Akademik 2004/2005

Oktober 2004

EEK 466 – REKABENTUK MESIN ELEKTRIK

Masa : 3 Jam

ARAHAN KEPADA CALON:-

Sila pastikan kertas peperiksaan ini mengandungi **SEPULUH (10)** muka surat bercetak dan **ENAM (6)** soalan sebelum anda memulakan peperiksaan ini.

Jawab **LIMA (5)** soalan.

Jawab **SEMUA** Soalan 1 dan pilih mana-mana **EMPAT (4)** soalan lain.

Pelajar dikehendaki menjawab **SATU (1)** soalan di dalam Bahasa Malaysia dan selebihnya di dalam Bahasa Inggeris.

Agihan markah diberikan di sut sebelah kanan soalan berkenaan.

1. Jawab soalan-soalan berikut:

Answer the following:

- (i) Berikan 3 contoh bagi setiap bahan berikut:

Write 3 examples each for:

- [a] Bahan-bahan Feromagnet

Ferromagnetic materials

- [b] Bahan-bahan penebat

Insulating materials

- [c] Bahan-bahan pengalir

Conducting materials

- (ii) Berikan suhu maksimum yang dibenarkan bagi kelas-kelas penebatan berikut

Write the maximum permitted temperature for the insulation class

- [a] Kelas A

Class A

- [b] Kelas F

Class F

- [c] Kelas C

Class C

- (iii) Tuliskan satu contoh butiran-butiran Plat Nama bagi sebuah alatubah 3-fasa.

Write an example of Name Plate details of a 3-phase Transformer.

- (iv) Nyatakan jenis penyejukan dalam alatubah, bagi setiap kes :

State the type of cooling in Transformers, in each case:

- [a] AB

- [b] OFN

- [c] OW

- (v) Kirakan pemalar masa penyejukan bagi sebuah alatubah merujuk berikut:
Calculate the cooling time constant of a transformer from the following data:

Kenaikan suhu awalan
Initial temperature rise = 40 °C

Kenaikan suhu selepas 2 jam
Temperature rise after 2 hours = 30 °C

- (vi) Tentukan jumlah kehilangan pada kadaran masa-singkat bagi sebuah alatubah, jika kadaran masa-singkat ialah 2.5 kali ganda kadaran berterusan beban-penuh. Pada kadaran berterusan beban-penuh, kehilangan kuprum = 950 W dan kehilangan teras = 750 W.

Determine the total losses at short-time rating of a transformer, if short-time rating is 2.5 times the full-load continuous rating. At full-load continuous rating, copper losses = 950 W and core losses = 750 W.

- (vii) Tentukan masa pemulihan kegagalan bagi satu pengalir kuprum selepas berlakunya kegagalan menggunakan data-data berikut :
Kehilangan kuprum = 2800 kW, kenaikan suhu = 125 ° C, berat pengalir = 2.5 kg, muatan haba spesifik bagi bahan pengalir = 420 J/ kg-° C.

Determine the fault clearing time of a copper conductor after a fault, from the following data:

Copper losses = 2800 kW, temperature rise = 125 °C, weight of conductor = 2.5 kg, specific heat of the conductor material = 420 J/kg - °C.

- (viii) Kirakan bilangan lilitan per fasa bagi sebuah motor 3-fasa, 4 kutub, 36 alur, 8 pengalir per alur.

Calculate the turns per phase of a 3-phase, 4 poles, 36 slots, 8 conductors per slot, of a motor.

- (ix) Tentukan faktor belitan bagi sebuah mesin segerak dua lapisan belitan jenis 3-fasa, 6 kutub, 54 alur dan mempunyai rentangan gelung 140 ° Elec.

Determine the winding factor of a 3-phase, 6 poles, 54 slots synchronous machine double layer winding having a coil span of 140° Elec.

- (x) Namakan jenis belitan yang digunakan di dalam

Name the type of windings used in

[a] Alatubah

Transformers

[b] Mesin-mesin pemutar

Rotating Machines

- (xi) Lakarkan litar magnet bagi sebuah motor tak-berberus magnet kekal dan senaraikan bahan-bahan yang digunakan dalam magnet kekal.

Sketch the magnetic circuit of a permanent magnet brush-less motor and write the materials used for permanent magnets.

- (xii) Tuliskan persamaan Ampere-pusingan/kutub bagi sela-udara dan namakan semua simbol serta unit yang digunakan.

Write the expression for Ampere-turns/pole of air-gap and name all the symbols, units used.

(100%)

2. (a) Terbitkan persamaan keluaran bagi alatubah 3-fasa jenis teras daripada asas-asasnya. Namakan semua simbol dan unit yang digunakan.

Derive the output equation of 3-phase core type transformer from fundamentals. Name all the symbols and the units used.

(30%)

- (b) Sebuah alatubah jenis teras sambungan delta/bintang dengan kadaran 25 kVA, 11000 V / 433 V, 50 Hz, 3-fasa mempunyai data berikut :

A 25 kVA, 11000 V/433 V, 50 Hz, three-phase, delta/star connected core type transformer has the following data:

Bebanan Magnet Spesifik <i>Specific Magnetic loading</i>	= 1.0 T
Bebanan Elektrik Spesifik <i>Specific Electric Loading</i>	= 2.3 A/mm ²
Fluks <i>Flux</i>	= 10.135 mWb
Faktor ruang tetingkap <i>Window space factor</i>	= 0.18
Faktor ruang lengan <i>Limb space factor</i>	= 0.8
Faktor tindanan pelapisan <i>Laminations stacking factor</i>	= 0.9
Keamatan arus pada belitan voltan tinggi <i>Current density in hv winding</i>	= 2.43 A/mm ²
Keamatan arus pada belitan voltan rendah <i>Current density in lv winding</i>	= 2.23 A/mm ²
Pemalar bagi lebar belitan dikira, <i>Constants for computing winding widths,</i>	k1 = 0.5, k2 = 0.6
Kelegaan bagi belitan, <i>Clearance for windings,</i>	$\delta_0 = 5 \text{ mm}, \delta_{12} = 10 \text{ mm}, \delta_{ph} = 10 \text{ mm}$

- [i] Tentukan dimensi-dimensi utama.
Determine the main dimensions. (45%)
- [ii] Kirakan lilitan voltan tinggi dan voltan rendah, dan dimensi-dimensi pengalir.
Calculate hv and lv turns, conductor dimensions. (15%)
- [iii] Lukis satu teras 3-fasa dengan menunjukkan dimensi-dimensi utama.
Draw a sketch of 3-phase core showing main dimensions. (10%)

3. (a) Kehilangan beban-penuh bagi sebuah alatubah 16 MVA pada kadaran beban adalah :
Kehilangan besi = 82 kW, kehilangan kuprum = 134 kW. Alatubah iri beroperasi pada $\frac{3}{4}$ beban-penuh dan faktor kuasa 0.9 dengan mengambil kira ukuran-ukuran berikut :

*The full-load losses of a 16 MVA transformer at rated load are:
Iron losses = 82 kW, Copper loss = 134 kW. The transformer is operating at $\frac{3}{4}$ full-load and 0.9 power factor and following measurements are taken:*

Suhu udara masukan <i>Intake air temperature</i>	= 22 °C
Suhu udara keluaran <i>Outlet air temperature</i>	= 40 °C
Bacaan merkuri Barometrik <i>Barometric reading of mercury</i>	= 765 mm

Tentukan
Determine:

- [i] Kehilangan yang dilesapkan.
The losses to be dissipated. (5%)
- [ii] Kecekapan alatubah tersebut pada keadaan pengoperasian.
Efficiency of the transformer at the operating conditions. (5%)

- [iii] Bilangan udara penyejukan yang diperlukan.

The amount of cooling air required. (30%)

- [iv] Bilangan air penyejukan diperlukan untuk menyejukkan udara, dengan anggapan kenaikan suhu air adalah 8°C dan muatan haba spesifik air adalah $4.18 \times 10^3 \text{ J/Kg-}^{\circ}\text{C}$.

The amount of cooling water required to cool the air, assuming the temperature rise of water to be 8°C and specific heat of water = $4.18 \times 10^3 \text{ J/kg-}^{\circ}\text{C}$.

(20%)

- (b) Sebuah alatubah mempunyai kenaikan suhu sebanyak 20°C selepas satu jam dan 32°C selepas dua jam apabila beroperasi pada beban-penuh berterusan. Kehilangan kuprum beban-penuh = 2 x kehilangan besi. Kadaran masa singkat bagi alatubah ialah 2 kali ganda kadaran berterusan. Tentukan pemalar masa pemanasan dan masa bagi kadaran masa singkat.

A transformer gave a temperature rise of 20°C after one hour and 32°C after two hours on continuous full-load rating. The full-load copper loss = 2 x iron loss. The short time rating of the transformer is 2 times the continuous rating. Determine the heating time constant and the time for short time rating.

(40%)

4. (a) Satu belitan tindih dwi-lapis 2-kutub, 3-fasa, 24 alur dengan gegelung pic-penuh direkabentuk untuk pemegun bagi sebuah motor tak-berberus 3-fasa :

A 2-pole, 3-phase, 24 slots double-layer lap winding with full-pitch coils is to be designed for the stator of a 3-phase brush-less motor:

- [i] Berikan jadual belitan untuk 3-fasa.

Give the winding table for 3-phases. (10%)

- [ii] Lukis dengan kemas gambarajah belitan terbina dan tunjukkan fasa-fasa menggunakan warna-warna yang berlainan.

Draw a neat developed winding diagram and show the phases with different colors. (65%)

- [iii] Lukis gambarajah fasor bagi arus-arus dan tandakan arah-arahnya untuk satu sela masa tertentu.

Draw the phasor diagram of currents and mark the direction of currents for one instant of time. (10%)

- [iv] Tunjukkan sambungan bagi setiap belitan fasa dan sambungan bintang akhir bagi fasa-fasa.

Show the connection of each phase winding and final star connection of the phases. (5%)

- (b) Tentukan faktor pengagihan bagi belitan di soalan (a).

Determine the distribution factor of the winding in (a). (10%)

5. (a) Terbitkan persamaan pekali keluaran sebuah motor magnet kekal tak berberus. Namakan semua simbol-simbol dan unit yang digunakan.

Derive the expression of output coefficient of a brush-less permanent magnet motor. Name all the symbols and units used. (30%)

- (b) Sebuah motor tak-berberus magnet kekal sambungan bintang mempunyai kadaran 120 VA, 40 V, 3-fasa, 2-kutub, 7500 rpm perlu direkabentuk menggunakan data-data berikut :

A 120 VA, 40 V, 3-phase, 2 pole, 7500 rpm star connected permanent magnet brush-less motor is to be designed from the following data:

Keamatan fluks dalam teras
Flux density in core = 0.32 T

Ampere-pengalir/m
Ampere-conductors / m = 6000

Faktor belitan
Winding factor = 0.965

Nisbah panjang teras kepada kutub-pic
Ratio of core length to pole-pitch = 0.6

Anggapkan data-data lain yang sesuai jika diperlukan.
Assume any other suitable data necessary.

Tentukan:

Determine:

[i]	Dimensi-dimensi utama <i>Main dimensions</i>	(30%)
[ii]	Bilangan alur <i>Number of slots</i>	(10%)
[iii]	Pic alur <i>Slot pitch</i>	(10%)
[iv]	Fluks per kutub dan bilangan lilitan. <i>Flux per pole and number of turns.</i>	(20%)

6. (a) Terbitkan persamaan-persamaan bagi faktor pengagihan dan faktor rentangan gelung bagi belitan tindanan jarak benang berperingkat dwi-lapis.

Derive the expressions for distribution factor and coil span factor of a double layer fractional pitch lap winding.

(25%)

- (b) Sebuah motor tak-berberus magnet kekal sambungan bintang dengan kadaran 75 A, 42 V, 3-fasa, 2 kutub, 9000 rpm mempunyai garis pusat luaran pemegun 20 mm dan panjang teras ialah 30 mm. Ketumpatan fluks seludara ialah 0.6 T dan ketumpatan arus ialah 4.0 A/mm².
Anggapkan data-data lain yang sesuai jika diperlukan.

A 75 VA, 42 V, 3-phase, 2-pole, 9000 r.p.m., star connected permanent magnet brush-less motor has a stator outside diameter of 20 mm and a core length of 30 mm. The air-gap flux density is 0.6 T and the current density is 4.0 A/mm².

Assume any other suitable data.

- [i] Tentukan fluks per kutub.
Determine the flux per pole. (10%)
- [ii] Kirakan bagi pemegun, nilai sesuai bagi
Calculate for the stator, a suitable
- (1) Bilangan alur
Number of slots
  - (2) Pengalir/alur
Conductors/slot
  - (3) Lilitan per fasa
Turns per phase
  - (4) Pic alur
Slot pitch
  - (5) Luas keratan rentas dan garis pusat pengalir.
Area of cross-section and diameter of the conductor. (50%)
- [iii] Cadangkan belitan yang sesuai dan berikan jadual belitan tersebut.
Suggest a suitable winding and give the winding table. (15%)